

**Sprehodi po
knjižnem trgu**

Igor Divjak

Aljaž Koprivnikar: Anatomija.

*Ljubljana: Center za slovensko književnost
(Zbirka Aleph), 2019.*

Recenzija pesniške zbirke Aljaža Koprivnikarja, napisana v že dober mesec trajajoči karanteni, ne more biti čisto običajna in objektivna. *Anatomija* je bila namreč zadnja zbirka, o kateri sem na javnem dogodku pred prihodom koronavirusa razpravljal. Spomnim se, da smo uvodoma omenili, koliko je že obolelih v Sloveniji in kakšna je predpisana varnostna razdalja. Takrat prihajajočega virusa še nismo jemali preveč zares in začeli smo razpravo o zbirki, prepričani, da bomo že prihodnji teden govorili o naslednji. Zato je bila moja takratna interpretacija Koprivnikarjeve zbirke drugačna od te, kakršna se mi kaže danes. Vsi sodelujoči, z avtorjem vred, smo se strinjali, da je prvi del knjige izrazito pripoveden, pogosto tudi eksperimentalen, njegova forma je odprta in se vsebinsko navezuje na konkretne družbene odnose, drugi del pa je pretežno lirski, sanjski in intimističen. Ukrepi ob karanteni in osamitev so to razmerje obrnili na glavo. Tisti deli zbirke, ki so takrat učinkovali resnično, se zdaj zdijo sanjski in nadrealni, samotne lirske fantazije pa postajajo boleče otipljive.

Pesnik se je na primer v pogumnem in posrečenem ciklusu *Anatomija poetike* poigral z ustaljeno predstavo o poeziji in med drugim vanj vključil *ABC slovenske literature*, nekakšen mini satirični leksikon naše literarne scene. Pod črko J v njem najdemo *Javno agencijo za knjigo*, ki jo označi kot

“najboljšega prijatelja in najhujšega sovražnika” slovenskih literatov, pod B *bralno kulturo*, ki jo opiše kot enega “najbolj uspeh izumov slovenske kulturne birokracije”, v imenu katerega delujejo knjižnice ter se organizirajo literarne prireditve in festivali, pod L pa najdemo *ljubezen*, ki pride do izraza še predvsem takrat, “ko si isto posteljo delita profesor literature in študentka, književna urednica in pisatelj, pesnica in kritik, lektorica in oblikovalec knjige”. Toda kar je bilo še pred mesecem in pol učinkovita satira, zdaj učinkuje kot zbledeli spomin, za katerega lahko le upamo, da nam ga bo uspelo čim prej spet priklicati v resničnost. Literarna prešustva so zaradi prepovedi druženja onemogočena, festivalov in kulturnih prireditev letos morda sploh več ne bo ali pa bodo potekali v virtualnem internetnem svetu, Javni agenciji za knjigo je država do nadaljnjega ukinila sredstva ... Podobe pesnikov in literatov, ki smo jih srečevali na birokratskih poteh, so izpodrinile podobe someščanov z maskami v nakupovalnih vrstah in umikajočih se ljudi na sprehodih.

Zato pa se je materializiral neotipljivi, psihološki del Koprivnikarjeve poetike, na žalost tudi tam, kjer je bil mišljen predvsem ironično, in v tistih aspektih, ki sicer sodijo v območje psihopatologije. V ciklusu *Anatomija družine* je s pesmimi o Sveti trojici in Mariji avtor ustvaril duhovito sliko sodobne disfunkcionalne družine, v kateri ima prav vsak član hudo psihiatrično motnjo: Sveti duh trpi za Capgrasovim sindromom, pri katerem je pacient prepričan, da so člane njegove družine in prijatelje zamenjali dvojniki, oče ima Cotardov sindrom, ki ga utrjuje v prepričanju, da je mrtev in že razpada, sinova diagnoza je Munchausnov sindrom, saj skuša z izmišljenimi bolezenskimi znaki vzbuditi pozornost, mati pa ima Stockholmski sindrom in povečuje tiste, ki jo zatirajo. Vsa ta norost je v času karantene in prežečega koronavirusa še stopnjevana, človek ne ve dobro, kako naj ločuje med dejanskimi in namišljenimi bolezenskimi simptomi, družbena resničnost se zdi mrtva, družinske člane zamenjujejo njihove projekcije na telekomunikacijskih aplikacijah, vse preveč je takih, ki poleg utemeljenih preventivnih ukrepov, ki jih sprejema vlada, vidijo odrešitev tudi v ukrepih, ki zatirajo demokracijo.

Koprivnikar je ciklus *Anatomija migracij* posvetil enemu najbolj akutnih problemov sodobnega sveta. Posamezne pesmi je v tem delu naslovil s postajami begunske poti, ki jih je številčno označil s stopinjami, minutami in sekundami geografske širine in dolžine. Te navzven hladne matematične naslove lahko razumemo tudi kot sposobnost življenja v posameznega begunca, ki na primer z mobilnikom v roki išče pot v z GPS-om načrtani zahodni svet in boljšo prihodnost. Ciklus o poti v deželo na drugi strani

uvaja pretresljiva pesem, v kateri avtor lastno nemoč ob izgubljanju avtentičnega jezika in identitete v svetu lepih, mapiranih besed in stopnjujočo zavest, da kot posameznik ne more dosti spremeniti, spoji z bibličnim citatom, ki ga lahko razumemo kot aluzijo na begunce, ki jim ni uspelo priti na cilj in so utonili v Sredozemskem morju: “valovijo lepe besede / rastejo v globine / ta stavek psalma pravi / „tvoja senca je / tako globoka kot / odprta vrata v vodo / ki ti vzame sapo“”. Ti verzi zdaj niso srhljivi le zaradi podob umirajočih beguncev, nanje se vežejo tudi podobe vseh, ki jih po svetu pokopava koronavirus. Biblična tema pa je z njim vsaj za nekaj časa padla tudi na medijski svet, saj so iz medijev zdaj skoraj popolnoma pregnane novice o usodah migrantov.

Ob izginotju družabnega sveta toliko bolj zaživijo pesmi ciklusa *Anatomija samote*. Ranljivost in brezdanost človekove eksistence je čutiti iz lepih in nežnih verzov: “dan je tih krhek kot jajčna lupina / in zunaj drevesa krhka / ko se svetloba lomi // počasi za / simetričnimi vogali roba sveta”. Povezanega in tehnološko naprednega človeštva ni več, nadomesti ga podoba izgubljenega posameznika, ki je “kot majhen otrok / ki na svetu izgubi svoje starše in / ne ve kam”. Sporočila iz javnih občil so za posameznika sovražna in ga ogrožajo: “Delaj kot kapitalist! / Služi denar! / Zapravljaj denar!” Tudi če se navzven zdi, da ga prijazno bodrijo na življenjski poti – “Omogoči osebno rast! / Meditiraj! / Piši več o stanju miru!” –, mu pravzaprav sporočajo, da za sistem nikoli ne bo dovolj dober. Apokaliptični občutki ob svetovni pandemiji zazvenijo v sozvočju s Koprivnikarjevo pesniško parabolo o tem, kako bi bilo, če bi Sonce v tem trenutku eksplodiralo. Svetloba s Sonca do Zemlje potuje osem minut in avtor se v pesmi sprašuje, kako bi ljudje ta čas najbolj smiselno porabili. Ob zavesti minljivosti človeškega roka trajanja zasijejo njegovi verzi o tem, kaj je za našo vrsto najbolj značilno in nas določa: “da smo ljudje edina bitja / zmožna joka / zmožna zardevanja / zmožna smeha in / poljuba z ustnicami”.

Zbirka *Anatomija*, ki obsedeno secira posamezne dele javnega in zasebnega sodobnega življenja, prinaša zavedanje o soodvisnosti posameznika in družbe ter sveta kot celote. Aljaž Koprivnikar je v njej pravilno diagnosticiral bolezenske simptome tega organizma. To, kar je za človeka pomembno in zavezujoče, je ves čas ogroženo, posameznikov resnični svet izginja, njegov intimni in družbeni jezik se razkrajata. Zdaj, ko zbirko znova prebiram v karanteni, se zdi, da je s pandemijo le eskaliralo tisto, kar se je ves čas napovedovalo. Vsaj za nekaj časa smo izgubili pomemben del resničnosti in v zaključnem ciklusu *Anatomija razgradnje* imam občutek, kot da bi avtor predvidel zdajšnje stanje. “Ne biti več zunaj in ne notri,

hoditi zgolj vase / po stranskih poteh, se razbliniti v zraku na koncu ulice. // Nikogar več pričakovati, / ne / odpreti / ust." Morda je to nekakšna nirvana, ki pa je dolgoročno nevzdržna. Toda tudi tisti del zbirke, ki se navezuje na konkreten svet, druženje, medsebojno sporazumevanje in intrige literarne scene, se nenadoma ne zdi več resničen in zavezujoč. Na javnem pogovoru o Koprivnikarjevi zbirki sem ta del celo izpostavil kot tistega, ki se mi zdi boljši in bolj razgiban. A karantene bo enkrat konec in tja se bomo vrnil. Upam pa, da preden se bomo vrnil v svet, iz njegovega organizma ne bo kdo odstranil katerega od vitalnih organov za ustvarjalno družbeno življenje in delovanje.